

Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації
Управління освіти, молоді та спорту Смілянської міської ради Черкаської області
Будинок дитячої та юнацької творчості Смілянської міської ради Черкаської області

Чотирнадцята міжнародна виставка
«Іноватика в сучасній освіті»

Номінація «Інновації в
національно-патріотичному
вихованні здобувачів освіти»

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ЯК УМОВА І ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ
АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ
ДО ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА**

З досвіду роботи Будинку дитячої та юнацької творчості

Смілянської міської ради Черкаської області

Сміла
2022

Авторський колектив: **Арчибасова Т.Ю.**, завідувач методичного відділу Будинку дитячої та юнацької творчості Смілянської міської ради Черкаської області
Ященко Н.А., заступник директора з виховної роботи
Семеновська Н.О., завідувач Центру національно-патріотичного виховання «Смілянська Січ»
В.Сінаєвська, культорганізатор
Михайлова А.В., методист, керівник гуртка «Юні історики-краєзнавці»
Молчан В.О., керівник гуртка «Спортивний туризм»

Рецензенти:

Кудін В.С., завідувач лабораторії виховної роботи КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Руденко В.Б., завідувач сектору надання методичної допомоги управління освіти, молоді та спорту Смілянської міської ради Черкаської області

Організація проєктної діяльності як умова і засіб реалізації акмеологічного підходу до виховання громадянина-патріота : з досвіду роботи Будинку дитячої та юнацької творчості Смілянської міської ради Черкаської області

Схвалено до використання консультативно-методичною радою управління освіти, молоді та спорту Смілянської міської ради Черкаської області, протокол від 15.09.2022 № 4.

У посібнику представлено досвід організації проєктної діяльності в закладі позашкільної освіти, що забезпечує реалізацію акмеологічного підходу в системі виховної роботи, та подано зразки найбільш технологічно розроблених і успішно зреалізованих проєктів з їх організаційно-методичним і медійним забезпеченням.

Для заступників директорів, методистів і керівників гуртків закладів позашкільної освіти.

Актуальність досвіду. «У період війни, яку російська федерація розв’язала і веде проти України», коли «Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку», *«виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей»*, – зазначено в Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженій наказом МОН України від 06.06.2022 № 527, зі змінами від 23.06.2022 № 586 [6; 1, 2].

Постановка проблеми. «Сьогодні в сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз, і водночас, великих перспектив розвитку,.. пріоритетним завданням суспільного поступу... є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави» [6; 1].

Мета розробки – визначення змістових, технологічних (операційних, процесуальних) і психологічних аспектів організації проєктної діяльності як засобу створення інноваційного і акмеологічного виховуючого середовища закладу позашкільної освіти, в якому визнається пріоритетність особистісного розвитку і становлення вихованця як «самодостатнього громадянина і патріота України, демократа, готового до виконання громадянських... обов’язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу [6; 2].

У роботі наведено інтегроване розуміння поняття «патріотизм»; розкрито акме-потенціал проєктної технології як технології XXI ст.; розкрито актуальність упровадження проєктної технології в систему національно-патріотичного виховання; розглянуто можливості реалізації

проектів з використанням онлайн і мережевих технологій; подано приклади проектів різного спрямування та їх методичне забезпечення.

Патріотизм, відповідно до сучасних інтегрованих наукових поглядів, є багатоаспектним поняттям, сутність якого – «інтегрована єдність почуттів, переконань і діяльності, в яких відбивається ставлення особистості до себе, людей, Батьківщини, її минулого, майбутнього і сьогодення» [13]. Він є «ціннісною основою будь-якого суспільства і виступає не лише чинником інтеграції нашої нації, а й істотним мотивом саморозвитку і розкриття всіх потенційних можливостей вихованців» [13].

Таке визначення спрямовує нас до міркувань про необхідність забезпечення акмеологічного підходу в системі національно-патріотичного виховання, розроблення акмеологічного виховного (освітнього) середовища як «сукупності матеріального та духовного забезпечення освітнього процесу, що утворює сприятливі умови для особистісного і соціального розвитку вихованців» [9; 15], виховує «особистість, патріота, інноватора» [7].

Основними завданнями педагогічної акмеології є дослідження психолого-педагогічних умов становлення й розвитку життєтворчого потенціалу дитини, її ціннісно-орієнтованої діяльності, максимально «вершинний» її розвиток в довкіллі (як природному, так і соціальному); розроблення для цього спеціальних моделей, методик і технологій.

Акмеологічний підхід до формування цілей і змісту виховного процесу є вирішальним фактором у подоланні недостатнього рівня самоорганізації особистості і акцентує на формуванні життєвої стратегії стійкого розвитку в нестабільних умовах: «Ваша сила – віра в себе. Ваша свобода – відповідальність за власний розвиток. Ваші здібності – культура самотворення» (А.Смоловик) [1; 73].

За думкою О.Сухомлинської, виховання повинно «не заганяти ідеї патріотизму в знаннєві конструкти, а пропонувати вихованцям вправляння в діях, в конкретній емоційно-діяльнісній сфері чи то у вигляді трудових

зусиль, чи в вигляді емоційно-ціннісних, вільних від оцінювання переживань, не позбавляючи особистості й суспільство в цілому могутнього стимулу позитивного розвитку в цьому напрямі» [11; 14].

До акмеологічних дослідників відносять педагогічні технології особистісно орієнтованого виховання (автор-розробник – І.Бех) і метод проєктів (на початку ХХ ст. – Дж.Дьюї, В.Кілпатрік, у сучасній українській педагогіці – І.Дичківська, І.Єрмаков, Г.Ісаєва, О.Любарська, О.Пехота, О.Пометун та ін.).

Педагогічне проєктування є «важливим інструмент «виращування», становлення життєздатної спільноти педагогів, вихованців, громадськості», нового змісту і технологій освіти, способів і «нових способів їх діяльності», способом розвитку (вдосконалення) освітнього середовища [5; 8]. Вибір саме такої технології пояснюється тим, що проєктування як соціокультурний феномен характеризується:

- зверненістю до обрисів майбутнього, яке народжується в мисленні і забезпечується в дії завдяки рефлексії;
- націленістю на розвиток проєктованого об'єкта: «проєктування завжди виступає як надання існуючим об'єктам нової якості, нової форми» [5; 8];
- спрямованістю цільових зусиль на перетворення, формування і розвиток нових способів діяльності;
- поєднанням теорії з практикою, що пов'язує всю навчальну і виховну роботу з життям, надає більшій життєвій силі всій роботі;
- як метод «роботи з майбутнім» (І.Бех) [1; 43] реалізує на практиці особистісно зорієнтований підхід до дитини і гуманний характер виховної взаємодії, адже виховати особистість («Під особистістю будемо розуміти людину вільної дії,.. дії, спрямованої на майбутнє») - означає допомогти вихованцю відкрити, усвідомити і «привласнити» цінності – загальнолюдські і національні» [2].

Основні «вузли» технології особистісно орієнтованого виховання [9]:

- цілеспрямоване створення емоційно збагачених виховних ситуацій;
- виховання ґрунтується на рефлексивних механізмах, де співпереживання є психологічним механізмом у вихованні особистості;
- передбачає суб'єкт-субє'ктну взаємодію, що базується на розумінні внутрішнього світу і життя дитини і реалізується в особистісно розвивальному спілкуванні, яке вибудовується на діалозі;
- забезпечено самоорієнтацію і самоактуалізацію учасників виховного процесу.

Проектний метод є однією з перспективних сучасних педагогічних технологій, спільна інноваційна діяльність педагогів і вихованців з метою реалізації завдань національно-патріотичного виховання. Застосування проектної технології забезпечує вихованцям свободу вибору діяльності, особистісно-діяльнісний підхід до вирішення певних, актуальних для них проблем, що вимагає і володіння певною сумою знань, і практичного застосування цих знань у творчій діяльності, і демонстрації результатів. За його допомогою досягається поетапний супровід дитини до зазначеної мети виховання. Таким чином, проектна діяльність як інтегративна модель патріотичного виховання має вагоме значення для ефективного поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самостійною діяльністю учнів, зв'язку виховання з життєвим досвідом дитини, що значно активізує та прискорює процес виховання.

Проект як здійснення моделі спільної педагогічної діяльності є продуманим в усіх деталях і на всіх етапах: визначення цілей, змісту (інтелектуального, емоційного та діяльнісного компонентів), планування інформаційних і процесуальних аспектів (методики, форм організації та проведення). Отже, це процес конструйований, алгоритмізований, певною мірою регламентований, спрямований на підвищення ефективності [1; 17].

Модернізація освітньої системи здійснюється на основі залучення й активізації діяльності учасників. При цьому є обов'язковим особистісно значуща мотивація діяльності, особистісно орієнтований процес і впровадження «педагогіки партнерства» [7], для якої характерно:

- довіра до вихованця, яку демонструє педагог;
- демократичність стосунків;
- діалогічність;
- відкритість;
- гнучкість теми проєкту, яка дозволяє розглядати її з тих позицій,

які відображають особистий досвід вихованців і психологічні особливості їх особистості;

- рефлексивність;
- «виращування» досвіду вихованців;
- передбачення різноманітних видів діяльності, які дозволяють

розв'язувати проблему [1; 41- 42].

2015 року як інноваційний проєкт, головною **метою** якого є забезпечення комплексного підходу до вирішення завдань національно-патріотичного виховання дітей і учнівської молоді засобами інтегрування виховних впливів, підвищення рівня організаційно-методичного та інформаційного забезпечення цього напряму роботи, було створено структурний підрозділ Будинку дитячої та юнацької творчості – **Центр національно-патріотичного виховання «Смілянська Січ»**.

Актуальність створення Центру мотивувалась значущістю і навіть драматизмом завдань, які постали 2014 року перед українською державою і, відповідно, перед закладами освіти щодо виховання здорового, фізично та духовно зрілого молодого покоління громадян України, готового і здатного до захисту цілісності країни та її демократичної та правової розбудови.

Діяльність Центру спрямована на реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді в системі освіти

України, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2020-2025 рр. і заходів щодо їх реалізації.

Головними завданнями Центру є:

——створення оптимальних психолого-педагогічних умов для діяльності самопізнання, національної самоідентифікації та вирішення вихованцями смисложиттєвих питань, а також їх самовизначення і самореалізації в суспільно-громадській і духовній сферах;

- сприяння набуттю вихованцями позитивного соціального досвіду через ініціювання та реалізацію інформаційних, просвітницьких, дослідницьких, соціальних, комунікативних і творчих проєктів;

- формування суспільно центрованих: соціальних і громадянських компетентностей вихованців, пов'язаних з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя; особистісно центрованих компетентностей, як-от: інноваційність, ініціативність і підприємливість, обізнаність і самовираження у сфері культури, екологічна компетентність [7].

Робота Центру здійснюється за основними напрямками: громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне, етнокультурне та екологічне виховання – як найбільш актуальними і такими, що «закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку [6; 1]. У вирішенні виховних завдань Центр координує виховну роботу всіх освітніх структур (відділів, творчих об'єднань).

На зміну традиційним формам організації виховної роботи створюються безліч нових інтерактивних і дистанційних форм. Стимулюючи інтерес вихованців до певних проблем, Центр ініціює та впроваджує як одну з акме-технологій проєкти різної тематики і спрямованості: дослідницькі, інформаційні, просвітницькі, екологічні, творчі, соціально спрямовані тощо.

Готуючи молодь до захисту і розбудови Батьківщини, формуючи у неї почуття єдності з історією і долею України та її людей, залучили вихованців до проєктів **«З вірою у перемогу!»** та **«Вбережи себе, захисти Батьківщину»**, **«Україно, ти для мене диво!»**.

Вже традиційно використовуємо виховний потенціал пам'ятних дат українського календаря, виховуємо молоде покоління, яке любить Україну, знає її історію і талановитих людей, досліджує їх життя і творчість і стає певною мірою продовжувачем цієї культурної традиції: [«Наші справи – у подарунок державі»](#).

До 30-річчя Незалежності України реалізовано проєкт **«Пазли пам'яті»**, до 150-річчя з Дня народження Лесі Українки – **«Поетична квітка України»**, **«Григорій Сковорода – мандрівник крізь час»** – до 300-річчя з дня народження філософа.

Довгостроковий екологічний проєкт **«Земля – наш дім, нам жити в ній»** формує готовність вихованців відповідально ставитися до довкілля, зберігати і примножувати для нащадків красу української природи.

На базі етнографічного музею «Мальва» при БДЮТ реалізується етнокультурний проєкт **«Мальва – оберіг української оселі»** тощо.

Спершу через глобальний вплив COVID-19, потім – через початок російської агресії проти нашої держави освітній і виховний процес перейшов у цифрове середовище і світ цифрової комунікації. Потребує щирого розуміння і відгуку педагога захоплення молоді мережевими технологіями і способами самопрезентації [8].

Діджиталізація виховного процесу відбувається швидкими кроками. Знання психології мережових комунікацій, володіння сучасними формами дистанційної роботи дозволяє включити ці механізми і форми в структуру виховної роботи. Технології дистанційного навчання дозволяють нам організувати цільову аудиторію в групи, мотивувати її до діяльності, допомогти визначити спільні цілі, форми взаємодії, налагодити зворотній

зв'язок [4]. Різноманітні сучасні форми інтернет-активностей: челенджі, флешмоби, онлайн-виставки, акції та проєкти – є для молоді сучасними і викликають в них непідробний інтерес [8].

Виклики формуванню національно-культурної ідентичності, як-от деструктивні впливи маніпулятивного змісту і технологій деяких масмедіа, фрагментарність, розмитість і нестійкість знань, уявлень і переконань вихованців, з якими стикався кожен педагог, були відчутні давно. Так проведене 2019 року опитування серед підлітків показало: вважають себе патріотом України трохи більше половини опитаних (55,3%), майже 1/5 (18,8%) так не вважають, і важко було відповісти на це запитання більше, ніж 1/4 (26 %) опитаних.

За цих потреба визначати і впроваджувати в освітній процес педагогічні технології, за якими знання набуваються внаслідок особистого інтелектуального, дослідницького і творчого пошуку дитини і стають її власними переконаннями, є запорукою формування осмисленого, рефлексивного патріотизму вихованців на основі їх вільного саморозвитку і збереження своєї індивідуальності, стала ще більше актуалізованою.

Подаємо зразки проєктів, які мали найбільший суспільний резонанс, найбільш технологічно розроблені і можуть бути впроваджені як в очному так і дистанційному / змішаному форматі.

Ключовою умовою духовної безпеки і розвитку нації і показником сформованості патріотичної свідомості її громадян є інтеграція образів минулого, сучасного і майбутнього своєї країни і держави та універсальних цінностей, утвердження національної ідентичності на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, його національної самобутності, коли окремі картини складають цілісну картину україноцентрованого світу, що втілюється у почуттях-цінностях: «Я – Українець» – «Ми – Українці».

Мета проєкту «Пазли пам'яті» (додаток 1) – формування засобами сучасних виховних, інформаційних, медійних, творчих, технологій мережевої комунікації у вихованців закладу розуміння, почуття причетності й цінування тяглості та спадковості історичної традиції і культури нашої країни, виховання готовності її захищати, зберігати, стверджувати й розвивати.

Його завданнями було:

- осучаснення організаційно-методичних засад роботи з патріотичного виховання;
- впровадження у виховний процес сучасних медійних, комунікаційних технологій, популярних серед молоді;
- реалізація виховного потенціалу дитячих засобів масової інформації;
- створення творчих медійних продуктів як результату пошукової творчої діяльності вихованців і педагогів і засобу пропагування вихованцями патріотичних цінностей і ідей у друкованих та електронних ЗМІ, інших засобах масової комунікації;
- аналіз ефективності виховних впливів.

Цей педагогічний проєкт збільшив виховний потенціал освітнього середовища закладу позашкільної освіти на основі інтеграції виховних впливів і використання сучасних технологій соціальних комунікацій, поширених серед молоді.

Участь у 9 підпроєктах зробила історію і культуру країни і міста особистісно забарвленою, значущою і знаковою, що втілилось у серії творчих доробків вихованців і педагогів:

- історія міста як частина і дзеркало історії країни – віртуальні [«Патріотичні екскурсії Смілою»](#);
- результати дослідження дисидентського руху за самовизначення і творення власної держави на прикладі боротьби в'язня сталінських таборів в рамках Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді «Українська

революція: 100 років надії і боротьби» було представлено на підсумковій Всеукраїнській конференції – [«Пройшла всі кола пекла і вижила»](#);

- дослідницька робота за напрямом «Волонтери ХХІ століття» показала роль волонтерів як помічників учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, що продовжили боротьбу українського народу за ідеали свободи, соборності й державності України. Робота [«Героєм себе не вважаю»](#) перемогла на обласному військово-патріотичному конкурсі «Герої не вмирають»;

- поетичні онлайн-читання [«Вільні творять майбутнє»](#) (до Дня Гідності і Свободи), челендж [«Скажи. Розкажи. Напиши. Прочитай. Намалюй. Заспівай. Пам'ятай!»](#) (до Дня Героїв Небесної Сотні)» показали тяглість цієї традиції,

- зв'язок і перегук у долях і творчості митців «великої» літератури і літератури рідного краю встановило дослідження «Дві поетичні долі: Леся Українка і Олена Журлива» (до 150-річчя з дня народження Лесі Українки) – відеопрограма «ЗНО» («Знання, наука і освіта») [«Видатні і просто суперові»](#) (Леся Українка і Олена Журлива) посіла I місце в обласному конкурсі дитячого кіно та телебачення «Веселка» у номінації «Документальний, публіцистичний фільм»;

- слайд-фільм [«Кольори дитячого патріотичного ARTy»](#) підсумував участь дітей в art-проекті «Україна – це ми».

На 30-у річницю Незалежності України на сайті БДЮТ (<http://www.bdut-smila.com.ua/>) відбулась медійна презентація результатів реалізації проекту (додаток 2).

Проект акцентував не тільки на національній самобутності українського народу, а й на його цілісній і переконливій культурно-історичній життєздатності, що як ніколи на часі.

Якісний результат реалізації проекту:

- розроблено новий медійний контент виховного спрямування;

- педагоги опанували технологію педагогічного проектування;
- педагогічний колектив опанував нові форми і процедури педагогічної комунікації.

Російсько-українська війна викликала нову хвилю патріотичних почуттів і настроїв, які сколихнули всю Україну. Коли наша країна ціною життя Героїв – українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність країни, актуальним стало виховання особистості на засадах феномену патріотизму [10; 26].

Проект [«З вірою у перемогу!»](#) було започатковано з метою створення в освітньому середовищі міста актуалізуючого, ціннісно насиченого освітнього простору для піднесення сили духу, укріплення віри в незламний дух, духовні сили та майбутнє нашого народу, в себе і нашу Перемогу, пробудження громадської ініціативи мешканців міста, вироблення громадянської позиції особистості, виховання почуття відповідальності за реалізацію цієї позиції у почуттях і вчинках, формування в дітей та молоді відчуття особистої відповідальності за долю держави та українського народу [6].

Завдання:

- формування життєствердної життєвої позиції учасників освітнього процесу, рис і якостей «українця-переможця», що діє на основі національних та європейських цінностей;
- формування здатності до прийняття самостійних рішень і готовності взяти на себе відповідальність за долю країни, вміння визначати свої форми та способи участі в житті громади, розбудові і захисті країни;
- збагачення духовного досвіду вихованців і досвіду їх соціальної взаємодії;
- культивування кращих рис української ментальності – свободи, доброти і благодійності.

Учасники проєкту: учасники освітнього процесу Будинку дитячої та юнацької творчості, закладів загальної середньої освіти міста, громада міста

Технологія реалізації проєкту – діяльність «від усього серця» (В.Кілпатрік) [1; 43] (додаток 3).

Проєкт було розпочато [мотиваційним відео](#) і [просвітницькою акцією «Збройні сили України: сміливі й непереможні»](#), а продовжено сімома активностями учасників, які проведено з використанням мережевих технологій.

Реалізація виховної мети і завдань цього проєкту ґрунтувалась на принципі самоактивності та саморегуляції учасників.

Піднесенню патріотичного духу учасників сприяв вже традиційний у громадсько-мистецькому просторі не тільки України, а й усього світу [флешмоб «Ой у лузі червона калина»](#).

Автори [майстер-класів «Тобі, Україно!»](#) навчили учасників виготовляти сувенірні вироби на патріотичну тематику для підтримки воїнів ЗСУ. Творчо підтримували захисників і захисниць України – віршами, піснями, художнім словом, малюнками, декоративними виробами – учасники [онлайн-челенджу «Слава Україні!»](#) та [art-проєкту-челенджу «З Україною в серці»](#). Роботи учасників [конкурсу світлин «Ми – українці і пишаємось цим»](#) надихались кольорами національного вбрання, природи рідного краю та духовними і національними символами України.

Учасники [флешмобу «Що я зроблю після Перемоги»](#) проєктували свої думки щодо майбутнього життя у щасливій квітучій і мирній Україні.

Кількісні результати проєкту:

- учасниками масових активностей стали 1400 дітей і підлітків з різних закладів освіти міста і більше 1000 дорослих;
- на [благодійних ярмарках](#) зібрано майже 100 тисяч гривень, які передано на потреби батальйонам ТрО;

- банк методичних розробок педагогічних працівників БДЮТ поповнився 4 відео майстер-класами.

Якісний результат – позитивні зміни у свідомості цільової аудиторії: зростання зацікавленості сучасними подіями новітньої історії України, піднесення патріотичного духу, почуття гордості за свою націю і країну, підвищення дієвого інтересу до соціальної активності: допомога захисникам України, ТВПО, становлення соціальних і громадянських компетентностей – утвердження таких форм поведінки, «які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті» [7; 12].

До Дня захисників України, Дня українського козацтва відбулась медіапрезентація проєкту на сайті закладу (<http://www.bdut-smila.com.ua>) (додаток 4).

В українських реаліях зростає роль і значимість підготовки молоді до захисту Батьківщини, до служби у Збройних Силах України, до дій у надзвичайних ситуаціях. Завдання забезпечити діяльнісне, соціально значущого спрямування знань, що набуваються у творчих об'єднаннях туристсько-краєзнавчого напрямку, а саме: вміння долати природні та штучні перешкоди, орієнтуватися на місцевості, дотримуватись правил техніки безпеки, володіти навичками допомоги, самодопомоги, здоров'язбереження, захисту та виживання у складних умовах; проводити рятувальні роботи, виявляти своє лідерство та вміння працювати в команді – породили ідею квесту-марафону як особливого виду проєктної діяльності. Суспільне, гуманітарне і практичне значення цих знань і вмінь сьогодні важко переоцінити.

Практико-зорієнтований проєкт має актуальну назву **квест-марафон «Убережи себе, захисти Батьківщину»** (додаток 5) і проводиться у п'ять етапів:

I етап «Миттєва реакція» (додаток 5, с. 11 – 16);

II етап «Розвідувальний крос-похід» (додаток 5, с. 17 – 23);

III етап «Повернення з розвідки» (додаток 5, с. 24 – 38);

IV етап «Порятунок у горах» (додаток 5, с. 29 – 33);

VI етап «Через перешкоди – до свободи!» (додаток 5, с. 34 – 39).

Щоби підвищити рівень інтересу і мотивації вихованців до проходження випробувань, завдання кожного етапу представлено в «легенді», яка описує конкретну життєву ситуацію, з якою їм необхідно справитись без попередньої підготовки. Ця ситуація не повторює умов стандартних тренувань чи змагань, а тісно пов'язана із сучасними українськими реаліями – саме тому вона спрямовує дітей на креативне мислення, на розробку командної тактики у ході подолання перешкод.

Участь у цьому квесті надає особистісного значення набутим знанням і навичкам, сприяє фізичному загартуванню, підвищенню рівня фізичної та спеціальної технічної підготовки, розвитку витривалості, сили, координації рухів, гостроти реакції; самоствердженню вихованців, вихованню в них лідерських якостей, кращих особистісних рис (відповідальність, чесність, працелюбність, самостійність, самодисципліна тощо), високих моральних якостей, ціннісного ставлення до себе та інших, вміння працювати в колективі (команді), визначати мету й досягати її, аналізувати власні дії та дії товаришів, формуванню стійкої мотивації до здорового способу життя.

Набуті знання, навички і якості, набуті під час проходження квесту-марафону, мають також певну професійну спрямованість і можуть застосовуватися в роботі як аварійно-рятувальних служб ДСНС, так і у військовій справі – і, таким чином, сприяє формуванню активної життєвої позиції вихованців.

«Світ, що оточує дитину, це, насамперед, – світ природи з безмежним багатством та невичерпною красою. Я бачу виховний сенс у тому, щоб дитина бачила, розуміла, відчувала, переживала, осягала велику таємницю життя в природі...» – писав В.Сухомлинський [11; 10].

Мета проєкту «Земля – наш дім, нам жити в ній!» – створення у багатопрофільному закладі позашкільної освіти умов для залучення вихованців творчих об'єднань до природоохоронної та природовідтворювальної діяльності.

Завдання:

- формування у вихованців ціннісного ставлення до світу природи, їх екологічної культури;
- формування «підключального мислення» [9; 15];
- залучення молоді до практичної діяльності з розв'язання проблем навколишнього середовища шляхом озеленення та естетичного оформлення ландшафтних куточків на території закладу.

Основні заходи проєкту:

- участь у Марафоні Відповідальності Богдана Гаврилишина. Просвітницька акція «Декларація відповідальності»;
- пісенно-поетичний батл «Чорнобривців насіяла мати»;
- висадження «Веселкової алеї» (до 30-річчя Незалежності України);
- вирощування «Ромашкового поля» (у рамках проєкту «Поетична квітка України» до 150-річчя від дня народження Лесі Українки);
- закладання «Сковородівської діброви» (в рамках проєкту «Григорій Сковорода – мандрівник крізь час»);
- трудова акція «Зелена толока»;
- онлайн майстер-клас «Осінні барви»;
- онлайн майстер-клас «Осіння парасолька» та ін.

Звіт про результати проєкту посів 3 місце на обласному етапі Всеукраїнської акції «День юного натураліста» (додаток 6).

Активне пізнання навколишнього середовища і самих себе, ознайомлення з історичним минулим і сьогоденням рідного краю під час туристичних подорожей є одним із засобів формування патріотичної свідомості вихованців.

Знання історії малої батьківщини, збереження її духовної спадщини вивищує почуття дитини і є тією струною, яка бринить у серці при словах «Батьківщина», «Україна», «Мати».

Мета проєкту «Україно, ти для мене диво!» - створення умов для пізнання вихованцями історії і культури малої батьківщини засобами туристсько-краєзнавчої діяльності.

Завдання:

- ознайомлення з пам'ятками історії і культури міста Сміли та Черкаської області, і яких відображається історія і культура України;
- формування особистісного сприйняття історичних фактів і ціннісного ставлення до них;
- виховання свідомого ставлення до історичного і культурного спадку, бажання його зберігати.

Маршрути походів зібрано у туристичний путівник (додаток 7), що складається з двох частин:

ч. 1. «Моя Смілянщина – краплинка України»:

- «Поет між зоряним небом» (с.Куцівка, місце народження Тодося Осьмачки) (додаток 7, с. 9);
- «Тодосеві пейзажі» (с.Тернівка; за романом Т.Осьмачки «Старший боярин») (додаток 7, с. 17);
- «Рожеві олеандри Паустовського» (м.Сміла, сторінками «Повісті про життя» К.Паустовського») (додаток 7, с. 29);
- «Дорогою дитинства» (м.Сміла, сторінками «Повісті про життя» К.Паустовського») (додаток 7, с. 35);
- «Загадки Шевченка» (с.Сердюківка, за картиною Т.Шевченка «Стенка») (додаток 7, с. 49);
- «Княгиня і художник» (с.Сунки; Н.Яшвіль та М.Нестеров) (додаток 7, с. 59);

- [«Бобринський період меценатства в Смілі: п'ять віртуальних екскурсій»](#);

ч. 2 «Черкащини і слава і краса»:

- «Кургани – німі свідкиплинності часу» (додаток 7, с. 71);
- «Там гуляли гайдамаки» (додаток 7, с. 83);
- «Від Юрової гори до Холодного Яру» (додаток 7, с. 93).

«Навчання – це зміна здивування розумінням» (Віктор Кротов). Сьогодні постійно зростає інтерес вихованців до історичних, художніх, мистецьких цінностей рідного народу, адже культурні артефакти мають не тільки пізнавальну властивість, але діють емоційно та впливають на думки й відчуття людей, а тому їхнього значення у вихованні молодшої людини не переоцінити. Подивування, яскраве емоційне переживання дитиною вражень здатне викликати в дитини захоплення своїм українством, своєї приналежності до великої нації, великої культури.

Навчальний дослідницько-просвітницький проєкт вихованців гуртка «Юні історики-краєзнавці» [«Григорій Сковорода – мандрівник крізь час»](#) (додаток 8), має актуальну тематику, адже його присвячено 300-річчю з дня народження українського філософа Г.Сковороди.

Мета дослідження: нове онлайн-«знайомство» з особистістю, ідеями видатного українського філософа Григорія Сковороди та пам'ятними місцями, пов'язаними з його життєвим шляхом; популяризація набутих знань.

Завдання:

- — вивчення художніх і документальних джерел у мережі Інтернет;
- збирання картографічного та фотоматеріалу про пам'ятки історії та культури, пов'язані з життям і діяльністю Г.Сковороди;
- розроблення маршруту віртуальної екскурсії;
- створення технологічних карток до екскурсійних об'єктів, пов'язаних з життям Г.Сковороди.

Формування дослідницьких умінь вихованців здійснюється засобами технології дизайн-мислення, що дозволяє структурувати процеси генерації, розроблення й апробування дітьми ідей та прискорює комунікацію в команді, і організоване як проєктна діяльність.

Технологія проведення дослідження співпадає з етапами реалізації технології дизайн-мислення:

1. «Будемо знайомі» (етап емпатії);
2. «Що в імені тобі моєму?» (етап фокусування);
3. «Чи може щось ширше розлитись, як думки?» (етап генерування ідей);
4. «Що вподобав, на те й перетворився» (етап прототипування);
5. «Визначай смак не за шкаралупою» (етап тестування).

Організація мікродосліджень гуртківців відбувається на платформі віртуальної інтерактивної дошки Padlet за допомогою електронного освітнього ресурсу, де надано навчальні завдання: «мозковий штурм», «мапа емпатії», «мапа ідей», розв'язання кроссенсу, створення технологічної картки опису екскурсійного об'єкта, тестування розроблених прототипів і взаємооцінювання результатів проєктування. Дошка Padlet у шаблоні «Гугл-мапа» стала місцем представлення результатів колективно розробленого просвітницького проєкту.

Таким чином, організації проєктної (пізнавальної, дослідницької, творчої, просвітницької) діяльності вихованців із застосування технології дизайн-мислення забезпечила:

- розвиток їх допитливості, інтересу до історії культури України, прагнення шукати і знаходити нові ідеї для розв'язання пізнавальних проблем самостійно і в групі,

- вдосконалення соціальних компетентностей – розуміння власних цілей, уміння працювати як у реальній, так і у віртуальній команді на спільний результат.

Висновок. *«Інноваційна діяльність – це гарно організована, раціональна та систематична робота»* (Пітер Друкер) [1; 72]. Описаний досвід роботи має безперечні ознаки **інноваційної технології**:

- концептуальність;
- системність, цілісність і структурованість;
- комплексність;
- розвивальне спрямування;
- відтворюваність;

і сприяє вирішенню завдання розвитку особистісного потенціалу вихованців для здійснення української національної ідеї.

Дитина, яка стає учасником проєкту, отримує не тільки конкретні пізнавальні навички, в неї формуються як актуальні для життя у XXI столітті компетентності, так і певні якості, властиві акмеїчній особистості: особиста значимість загальнолюдських цінностей, самостійність, креативність, захоплення своєю справою, завзятість, упевненість у собі та своїй меті, яка органічно поєднана зі суспільно значущою метою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Банк інноваційних педагогічних технологій / автор-упорядник : Л.В.Голіцина. Київ : Шк. Світ, 2012.
2. Бех І. Патріотичне і громадянське виховання у власних межах. URL: <https://is.gd/f9N238> (Дата звернення: 17.10.2022).
3. Бех І., Чорна К. Патріотичне виховання дітей та молоді. *Позашкільня*. 2011. № 10. С. 9 – 16.
4. Вільцанюк Іван. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в національно-патріотичному вихованні молоді. URL: <https://dismp.gov.ua/vykorystannia-informatsijno-komunikatsijnykh-tekhnologij-v-natsionalno-patriotychnomu-vykhovanni-molodi/> (Дата звернення: 17.10.2022).

5. Єрмаков І. Компететнісний потенціал проектної діяльності. *Проектна діяльність у школі* / упоряд. М.Голубенко. Київ : Шк.світ, 2007. С. 8.
6. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0586729-22#n6> (Дата звернення: 17.10.2022).
7. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (Дата звернення: 17.10.2022).
8. Кудін В.С. Онлайн режим долає всі бар'єри! *Педагогічний вісник*. 2021. № 3. С.58-60. URL: http://oipopp.ed-sp.net/public/pg_magazine/pdf/3_2021_1.pdf (Дата звернення: 17.10.2022).
9. НУШ: У поступі до цінностей. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-02-08-2018_%D0%86%D0%9F%D0%92-%D0%9D%D0%90%D0%9F%D0%9D.docx (Дата звернення: 17.10.2022).
10. Сиротюк Д. Сучасний погляд на патріотичне виховання. Як організувати патріотичне виховання. 30 ідей, порад і ресурсів. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-organizuvaty-patriotychne-vyhovannya-30-idej-pora-d-i-resursiv/> (Дата звернення: 17.10.2022).
11. Сухомлинська О.В. Патріотизм як цінність: погляд на історію і сьогодення. *Шлях освіти*. 2010. №2. С.10. URL: <http://studcon.org/proekt-na-diyalnist-u-patriotychnomu-vyhovanni> (Дата звернення: 17.10.2022).
12. Устименко І.П. Патріотичне виховання учнівської молоді, окреслене війною *Педагогічний вісник*. 2022. № 1-2. С.26-28. URL: http://oipopp.ed-sp.net/public/pg_magazine/pdf/1_2_2022.pdf (Дата звернення: 17.10.2022).

13. Чорна К. І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України : метод. посіб. Черкаси : ЧОІПОПП, 2008. 40 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

«Пазли пам'яті»

Додаток 2

Мультимедійна презентація проєкту «Пазли пам'яті»

Додаток 3

«З вірою у перемогу!»

Додаток 4

Мультимедійна презентація проєкту «З вірою у перемогу!»

Додаток 5

Квест-марафон «Убережи себе, захисти Батьківщину»

Додаток 6

«Земля – наш дім, нам жити в ній!»

Додаток 7

«Україно, ти для мене диво!»

Додаток 8

«Григорій Сковорода – мандрівник крізь час»